YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)
15 päivänä toukokuuta 2003 *

Asiassa C-160/01,

jonka Sozialgericht Leipzig (Saksa) on saattanut EY 234 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Karen Mau

vastaan

Bundesanstalt für Arbeit

ennakkoratkaisun työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY (EYVL L 283, s. 23) 3 ja 4 artiklan sekä EY 141 artiklan tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja M. Wathelet sekä tuomarit C. W. A. Timmermans, D. A. O. Edward (esittelevä tuomari), P. Jann ja S. von Bahr,

julkisasiamies: J. Mischo,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Saksan hallitus, asiamiehinään W.-D. Plessing ja B. Muttelsee-Schön,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään J. Sack ja H. Kreppel,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Maun, edustajanaan Rechtsanwalt K. Schurig, Saksan hallituksen, asiamiehenään W.-D. Plessing, ja komission, asiamiehenään J. Sack, 2.5.2002 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 2.7.2002 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Sozialgericht Leipzig on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 30.3.2001 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 12.4.2001, EY 234 artiklan nojalla kuusi ennakkoratkaisukysymystä työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY (EYVL L 283, s. 23) 3 ja 4 artiklan sekä EY 141 artiklan tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Mau ja Bundesanstalt für Arbeit (liittovaltion työvoimaviranomainen) ja joka koskee työnantajan maksukyvyttömyyteen perustuvan palkkaturvan maksamista (Insolvenzgeld).

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Yhteisön lainsäädäntö

3 Direktiivillä 80/987/ETY pyritään varmistamaan työntekijöille yhteisön vähimmäissuoja työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa, tämän kuitenkaan rajoittamatta jäsenvaltioiden lainsääntöjen edullisempien säännösten soveltamista. Tältä varalta direktiivissä säädetään etenkin erityisistä takeista maksamatta olevien palkkasaatavien maksun turvaamiseksi.

4 Direktiivin 80/987/ETY 2 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Tätä direktiiviä sovellettaessa työnantajaa pidetään maksukyvyttömänä:

a) jos velkojien yhteiseksi tyydyttämiseksi on pyydetty kyseisen jäsenvaltion lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaisen työnantajan omaisuutta koskevan sellaisen menettelyn aloittamista, jossa 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut saatavat voidaan ottaa huomioon;

ja

b) jos näiden lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten mukaan toimivaltainen viranomainen on:

— päättänyt menettelyn aloittamisesta tai

— todennut, että työnantajan yritys tai liiketoiminta on kokonaan lopetettu ja omaisuutta on niin vähän, että menettelyn aloittaminen ei ole perusteltua.

2. Tällä direktiivillä ei vaikuteta siihen, miten kansallisessa lainsäädännössä määritellään käsitteet 'työntekijä', 'työnantaja', 'palkka', 'välitön oikeus' ja 'tulevaisuuteen kohdistuva oikeus'."

5 Direktiivin 80/987/ETY 3 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltioiden on, jollei 4 artiklasta muuta johdu, toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että palkkaturvajärjestelmät turvaavat maksun työntekijöiden työsopimuksista tai työsuhteista johtuvista maksamatta olevista palkkasaatavista tiettyä päivää edeltävältä ajalta.

2. Jäsenvaltion valinnan mukaan 1 kohdassa tarkoitettu päivä on:

— päivä, jona työnantajan maksukyvyttömyys on alkanut;

— päivä, jona kyseinen työntekijä on irtisanottu työnantajan maksukyvyttömyyden vuoksi; taikka

— päivä, jona työnantajan maksukyvyttömyys on alkanut taikka jona kyseisen työntekijän kanssa tehty työsopimus tai työsuhde on työnantajan maksukyvyttömyyden vuoksi päättynyt."

6 Direktiivin 80/987/ETY 4 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Jäsenvaltiot saavat rajoittaa palkkaturvajärjestelmien 3 artiklassa tarkoitettua vastuuta.

2. Käyttäessään 1 kohdassa tarkoitettua mahdollisuutta jäsenvaltion on:

— edellä 3 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetussa tapauksessa varmistettava, että maksamatta olevat palkkasaatavat maksetaan työsopimuksen tai työsuhteen niiltä kolmelta viimeiseltä kuukaudelta, jotka sisältyvät työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivää edeltävään kuuden kuukauden jaksoon;

— edellä 3 artiklan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitetussa tapauksessa varmistettava, että maksamatta olevat palkkasaatavat maksetaan niiltä sitä päivää edeltäviltä työsopimuksen tai työsuhteen kolmelta viimeiseltä kuukaudelta, jona työntekijä on irtisanottu työnantajan maksukyvyttömyyden vuoksi;

— edellä 3 artiklan 2 kohdan kolmannessa luetelmakohdassa tarkoitetussa tapauksessa varmistettava, että maksamatta olevat palkkasaatavat maksetaan niiltä sitä päivää edeltäviltä työsopimuksen tai työsuhteen 18 viimeiseltä kuukaudelta, jona työnantajan maksukyvyttömyys on alkanut tai jona työntekijän työsuhde on työnantajan maksukyvyttömyyden vuoksi päättynyt. Tällöin jäsenvaltio voi rajoittaa maksuvelvollisuutta koskevan kahdeksan viikon jakson palkkaa koskevaksi tai koskemaan palkkaa usealta lyhyeltä ajanjaksolta, jotka yhteensä ovat kahdeksan viikkoa.

3. Jotta tämän direktiivin sosiaaliset päämäärät ylittävien määrien maksamiselta vältytään, jäsenvaltiot voivat kuitenkin asettaa enimmäismäärän työntekijöiden erääntyneistä saatavista olevalle vastuulle.

Tätä mahdollisuutta käyttäessään jäsenvaltion on ilmoitettava komissiolle, miten enimmäismäärä asetetaan."

Kansallinen lainsäädäntö

7 Direktiivi 80/987/ETY on pantu Saksassa täytäntöön 24.3.1997 annetun Sozialgesetzbuch III:n (Saksan sosiaalisia kysymyksiä koskeva laki, III osa, BGBl. 1997 I, s. 594; jäljempänä SGB III) 183 §:llä, jonka otsikko on "Työntekijöiden oikeus palkkaturvakorvaukseen". Tämän pykälän, sellaisena kuin se on muutettuna 16.12.1997 annetulla SGB III:n ensimmäisellä muutoslailla (BGBl. 1997 I, s. 2970), 1 ja 2 momentissa säädetään seuraavaa:

"1. Työntekijällä on oikeus saada työnantajan maksukyvyttömyyteen perustuvaa palkkaturvakorvausta, jos hänellä

1) työnantajan omaisuutta koskevan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamishetkellä,

2) maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamishakemuksen varojen puutteesta johtuvan hylkäämisen hetkellä tai

3) siinä tapauksessa, että yritystoiminta päättyy täydellisesti Saksan alueella silloin, kun hakemusta maksukyvyttömyysmenettelyn alkamisesta ei ole tehty ja kun maksukyvyttömyysmenettely ei selvästikään tule kysymykseen varojen puutteen vuoksi,

(maksukyvyttömyyttä koskeva tapahtuma) on vielä palkkasaatavia tätä hetkeä edeltäviltä työsuhteen kolmelta kuukaudelta. Palkkasaataviin sisältyvät kaikki työsuhteeseen perustuvat oikeudet korvauksiin.

2. Jos työntekijä on jatkanut työskentelyä tai ryhtynyt työntekoon tietämättä työnantajan maksukyvyttömyyttä koskevasta tapahtumasta, hänen oikeutensa koskee työsuhteeseen perustuvia palkkasaatavia niiltä kolmelta kuukaudelta, jotka edeltävät päivää, jona työntekijä on saanut tietää työnantajan maksukyvyttömyydestä."

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

8 Pääasia koskee työnantajan maksukyvyttömyyteen perustuvan palkkaturvakorvauksen (Insolvenzgeld) maksamista.

9 Mau on työskennellyt 1.11.1997 alkaen maisema-arkkitehtuurin diplomi-insinöörinä Böhlitz-Ehrenbergissä (Saksa) sijaitsevassa Planungsbüro Franz-Josef Holschbach GmbH -nimisessä yrityksessä 3 200 Saksan markan (DEM) bruttokuukausipalkalla. Hänen työnantajansa jätti Maun palkan maksamatta 1.1.1999 alkaen.

10 Maulla oli 16.9.—29.12.1999 välisen ajan Mutterschutzgesetzin (äitiyden suojasta annetun lain) 3 §:n 2 momentin ja 6 §:n 1 momentin 1 kohdan mukainen työskentelykielto. Tältä ajalta hän sai sairauskassasta, johon hän kuului, 25 DEM:n suuruista äitiyspäivärahaa yhteensä 1 575 DEM. Mau synnytti 3.11.1999.

11 Ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että Maulla oli tämän ajanjakson aikana Saksan lainsäädännön mukaan edelleen oikeus saada työnantajaltaan palkkansa, jonka määrästä oli kuitenkin vähennettävä edellä mainitut äitiyspäivärahat.

12 Mau oli 30.12.1999 lähtien hoitovapaalla ja sai Bundeserziehungsgeld-Gesetzin (kotihoidontuesta annettu liittovaltion laki) mukaisesti tukea tähän tarkoitukseen. Maun aikomuksena oli olla hoitovapaalla yhteensä kolme vuotta. Saksan lainsäädännön mukaan hänen työpaikkansa säilyi tämän ajanjakson ajan, vaikka työsuhteesta johtuvien päävelvoitteiden (työvelvoite ja palkanmaksuvelvoite) täyttäminen oli keskeytetty.

13 Mau nosti 14.12.1999 Arbeitsgericht Leipzigissa (Saksa) kanteen, joka koski bruttomäärältään yhteensä 22 669,73 DEM:n suuruisten maksamattomien palkkasaatavien maksamista ajalta 1.1.—29.12.1999. Arbeitsgericht Leipzig hyväksyi kanteen 7.1.2000 antamallaan yksipuolisella tuomiolla, jota on oikaistu 24.2.2000.

14 Kaikki sosiaaliturvamaksut perivänä viranomaisena Deutsche Angestelltenkrankenkasse (työntekijöiden sairausvakuutuskassa) pyysi 16.12.1999 lähettämällään kirjeellä, jonka Amtsgericht Leipzig (Saksa) vastaanotti 27.12.1999,

Maun työnantajan omaisuuteen kohdistuvan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista erääntyneiden sosiaaliturvamaksujen vuoksi. Mainittu tuomioistuin hylkäsi tämän hakemuksen 23.6.2000 antamallaan määräyksellä työnantajan varojen puutteen vuoksi.

15 Asiakirja-aineistosta käy ilmi, että Mau haki aluksi turvaamistoimena Bundesanstalt für Arbeitilta ja tarkemmin sanoen Arbeitsamt Leipzigilta (Leipzigin työvoimavirasto) palkkaturvakorvauksen suorittamista, vaikka hän ei tiennyt, oliko maksukyvyttömyysmenettely aloitettu vai ei. Vasta useiden tietopyyntöjen jälkeen Amtsgericht Leipzig ilmoitti Maulle 23.6.2000 antamastaan määräyksestä. Esitetyn tiedustelun johdosta Mau täsmensi 21.8.2000 hakevansa palkkaturvakorvausta 1.10.—31.12.1999 väliseltä ajalta.

16 Koska tämä hakemus hylättiin 28.8.2000 tehdyllä päätöksellä, Mau esitti kyseistä päätöstä koskevan oikaisuvaatimuksen, joka sekin myöhemmin hylättiin. Mau saattoi tämän jälkeen asian Sozialgericht Leipzigin käsiteltäväksi.

17 Koska Sozialgericht Leipzigilla oli epäilyksiä kansallisen oikeuden yhteensopivuudesta tällä alalla sovellettavan yhteisön oikeuden ja erityisesti direktiivin 80/987/ETY kanssa, se päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"1) Säädetäänkö SGB III:n 183 §:n 1 momentissa sellaisesta päivästä, jota tarkoitetaan työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY 3 artiklassa?

2) Onko Saksan liittotasavalta rajoittanut Bundesanstalt für Arbeitin maksuvelvollisuutta pätevästi ja sillä tavoin kuin direktiivin 80/987/ETY 4 artiklassa säädetään?

3) Onko Saksan liittotasavallan maksettava kantajalle vahingonkorvausta direktiivin 80/987/ETY virheellisen täytäntöönpanon johdosta?

4) Pysyykö yhteisöjen tuomioistuin edelleen kannassaan, jonka mukaan viiteajanjakso on määritettävä maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamishakemuksen päivän perusteella?

5) Onko SGB III:n 183 §:n 1 momentissa säädetty työnantajan maksukyvyttömyyteen perustuvaa palkkaturvakorvausta koskevan viitejakson laskentatapa yhteensopiva EY 141 artiklan kanssa?

6) Pidetäänkö direktiivin 80/987/ETY 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettuna määräytymispäivänä hoitovapaan hakijoiden osalta sitä päivää, jona oikeutta tähän vapaaseen on käytetty?"

Ennakkoratkaisukysymykset

18 Yhteisöjen tuomioistuimelle esitetyt kysymykset koskevat osittain kansallisen oikeuden tulkintaa ja arviointia sen yhteensopivuudesta yhteisön oikeuden

kanssa. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. asia C-134/95, USSL n° 47 di Biella, tuomio 16.1.1997, Kok. 1997, s. I-195, 17 kohta ja asia C-228/98, Dounias, tuomio 3.2.2000, Kok. 2000, s. I-577, 36 kohta) yhteisöjen tuomioistuimella ei ole toimivaltaa vastata tällaisiin kysymyksiin ja näin ollen on heti aluksi täsmennettävä nyt käsiteltävänä olevan ennakkoratkaisupyynnön kohde.

19 Asiakirja-aineistosta käy ilmi, että kansallisella tuomioistuimella on pääasiallisesti kaksi ongelmaa. Ensimmäinen koskee sen ajanjakson laskentatapaa, jonka ajalta jäsenvaltioiden on varmistettava palkattujen työntekijöiden maksamattomien palkkasaatavien maksaminen (jäljempänä palkkaturva-ajanjakso). Toinen koskee sen tosiseikan oikeudellisia seurauksia, että kansallisessa oikeudessa säädetyt mainitun ajanjakson laskentatavat eivät vastaa yhteisön oikeudessa edellytettyjä laskentatapoja.

20 Näitä kahta ongelmaa on tutkittava ennen esitettyihin kysymyksiin annettavaa nimenomaista vastausta.

Palkkaturva-ajanjakson laskentatapa

21 Direktiivin 80/987/ETY 3 artiklan 1 kohdan mukaan palkkaturva-ajanjakso edeltää määräpäivää, jonka jäsenvaltiot voivat valita kolmesta kyseisen artiklan 2 kohdassa luetellusta vaihtoehdosta. Saksan lainsäädännöstä käy Saksan hallituksen kirjallisissa huomautuksissaan vahvistamalla tavalla ilmi, että Saksan liittotasavalta on saattaessaan direktiiviä osaksi kansallista oikeutta päättänyt

valita ensimmäisen ehdotetuista määräpäivistä eli työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivän.

22 Mitä tulee kysymykseen siitä, minä päivänä työnantajan maksukyvyttömyys alkaa, yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että kyseessä on päivä, jona velkojien yhteistä tyydyttämistä koskevan menettelyn aloittamishakemus jätettiin (yhdistetyt asiat C-94/95 ja C-95/95, Bonifaci ym. ja Berto ym., tuomio 10.7.1997, Kok. 1997, s. I-3969, 42 ja 44 kohta ja asia C-373/95, Maso ym., tuomio 10.7.1997, Kok. 1997, s. I-4051, 52 ja 54 kohta).

23 Direktiivin 80/987/ETY 4 artiklassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus rajoittaa palkkaturva-ajanjaksoa ja näin ollen siihen liittyvää palkkaturvajärjestelmien maksuvelvollisuutta sillä edellytyksellä, että aina kuitenkin varmistetaan vähimmäisturva, jonka laskentatavat riippuvat mainitun direktiivin 3 artiklan 2 kohdan yhteydessä valitusta päivästä.

24 Direktiivin 80/987/ETY 4 artiklan 2 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa edellytetään siten, että jäsenvaltioiden, jotka ovat valinneet työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivän määräpäiväksi, jota palkkaturva-ajanjakso edeltää, on varmistettava, että maksamatta olevat palkkasaatavat maksetaan työsopimuksen tai työsuhteen niiltä kolmelta viimeiseltä kuukaudelta, jotka sisältyvät edellä mainittua päivää edeltävään kuuden kuukauden jaksoon.

25 Näin ollen Maun tilanteen kaltaisen tilanteen osalta, jossa Mau on, direktiivissä 80/987/ETY edellytetään, että Saksan liittotasavalta varmistaa — vaikka palkkaturva-ajanjaksoa on Saksan lainsäädännössä pätevästi rajoitettu direktiivin 80/987/ETY 4 artiklan mukaisesti — vähintään asianomaisen henkilön niihin kolmeen viimeiseen kuukauteen liittyvien maksamatta olevien saatavien maksamisen, jotka sisältyvät velkojien yhteistä tyydyttämistä koskevan menettelyn aloittamishakemuksen jättämispäivää ja näin ollen direktiivin 80/897/ETY

3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua Maun työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivää 27.12.1999 edeltävään kuuden kuukauden jaksoon hänen työsuhteessaan.

26 Saksan hallitus korostaa kuitenkin, että direktiivin 80/987/ETY 3 artiklan 2 kohdassa tarkoitettu työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivä on ratkaistava direktiivin 80/987/ETY 2 artiklan 1 kohdassa olevan tämän käsitteen määritelmän mukaisesti. Näin ollen työnantajan maksukyvyttömyys ei ala velkojien yhteistä tyydyttämistä koskevan menettelyn aloittamishakemuksen jättämispäivänä, vaan tätä hakemusta koskevan päätöksen tekopäivänä.

27 Kyseisen hallituksen mukaan direktiivissä 80/987/ETY lähdetään nimittäin siitä periaatteesta, että käytössä on ainoastaan yksi "maksukyvyttömyyden alkamisen" käsite, joka on määritelty kyseisen direktiivin 2 artiklassa ja jota näin ollen sovelletaan myös sen 3 artiklan yhteydessä.

28 Tältä osin on muistettava, että yhteisöjen tuomioistuin on edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Bonifaci ym. ja Berto ym. antamansa tuomion 42 kohdassa ja edellä mainitussa asiassa Maso antamansa tuomion 52 kohdassa ilmaissut selvästi syyt, joiden vuoksi direktiivin 80/987/ETY 3 artiklan 2 kohdassa ja 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua "työnantajan maksukyvyttömyyden alkamisen" käsitettä ei ole tulkittava viittaamalla maksukyvyttömyyden käsitteeseen sellaisena kuin se on esitetty mainitun direktiivin 2 artiklassa.

29 Saksan hallitus kuitenkin katsoo, että mainitut tuomiot on annettu kollektiivisia menettelyjä koskevan Italian lainsäädännön yhteydessä. Sen tosiseikan perusteella, että Italian lainsäädännössä edellytetään palkkaturva-ajanjakson sisältyvän viitepäivää edeltävään kahdentoista kuukauden pituiseen ajanjaksoon, kun taas Saksan oikeudessa ei tällaista rajoitusta aseteta, Saksan hallitus päättelee,

että kyseessä ovat erilaiset asiayhteydet ja oikeusjärjestykset, joissa direktiiviä 80/987/ETY ei voida tulkita samalla tavoin.

30 Tältä osin on todettava, että direktiivissä 80/987/ETY ei ole mitään seikkaa, jonka perusteella voitaisiin katsoa, että työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivä riippuisi jostain kansalliseen oikeuteen liittyvästä asiayhteydestä. Kyseessä on sitä vastoin yhteisön oikeuden käsite, jota on tulkittava yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa. Se tosiseikka, että yhteisöjen tuomioistuin on viitannut käsiteltävän asian olosuhteisiin edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Bonifaci ym. ja Berto ym. ja edellä mainitussa asiassa Maso antamissaan tuomioissa, ei tarkoita sitä, että yhteisöjen tuomioistuimen näissä tuomioissa esittämää yhteisön oikeuden tulkintaa ei voitaisi soveltaa samanlaisissa tilanteissa muissa jäsenvaltioissa.

31 Saksan hallitus väittää lopuksi, että tulkinnalla, jonka mukaan "maksukyvyttömyyden alkamisen" päivä olisi menettelyn aloittamista koskevan hakemuksen päivä, olisi negatiivisia seurauksia Saksassa sekä työmarkkinaosapuolille että kokonaisvaltaisemmin yleiselle taloudelliselle tilanteelle. Jos työntekijöiden oikeudet nimittäin turvattaisiin ainoastaan maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamista koskevan hakemuksen jättöpäivään asti, he eivät olisi enää valmiita työskentelemään tällaisen hakemuksen jättämisen jälkeen. Lisäksi selvitysmiesten harkintavalta vähenisi huomattavasti ja vaikeuksissa olevan yrityksen velkasaneerauksesta tulisi lähes mahdotonta, vaikka se on yksi Saksan insolvenssilainsäädännön tavoitteista.

32 Tältä osin riittää sen toteaminen, että direktiivillä 80/987/ETY — kuten on todettu sen 9 artiklassa — ei rajoiteta jäsenvaltioiden oikeutta soveltaa tai antaa lakeja, asetuksia ja hallinnollisia määräyksiä, jotka ovat työntekijöille edullisempia kuin tässä direktiivissä säädetään. Saksan liittotasavallan asiana on pidentää tarkoituksenmukaisella tavalla palkkaturva-ajanjaksoa, jos se katsoo tämän tarpeelliseksi.

Oikeudelliset seuraukset, jotka aiheutuvat siitä, että kansallisessa oikeudessa säädetyt palkkaturva-ajanjakson laskentatavat eivät vastaa yhteisön oikeudessa edellytettyjä laskentatapoja

33 Ennakkoratkaisupyynnön mukaan kansallinen tuomioistuin katsoo, että Saksan lainsäädännön mukaiset palkkaturva-ajanjakson laskentatavat poikkeavat yhteisön oikeudessa edellytetyistä ja ovat tästä syystä sen kanssa yhteensoveltumattomia, koska työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivä on vahvistettu direktiivin 80/987/ETY vastaisesti. SGB III:n 183 §:n — jonka mukaan työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivä on velkojien yhteistä tyydyttämistä koskevan menettelyn aloittamispäätöksen tekopäivä — perusteella palkkaturva-ajanjakso olisi kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevassa asiassa 23.3.—22.6.2000, kun taas direktiivin 80/987/ETY — jossa mainitun ajanjakson lähtökohtana pidetään kyseisen hakemuksen jättöpäivää — perusteella se olisi 27.9.—26.12.1999.

34 Kansallisen tuomioistuimen on tällaisessa tilanteessa toimivaltansa rajoissa varmistettava yhteisön oikeuden täysi tehokkuus, kun se ratkaisee käsiteltäväkseen saatetun asian.

35 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivistä jäsenvaltioille seuraava velvoite saavuttaa direktiivissä säädetty tavoite sekä EY 10 artiklan mukainen velvoite toteuttaa kaikki yleis- tai erityistoimenpiteet, jotka ovat aiheellisia tämän velvoitteen täyttämisen varmistamiseksi, sitoo nimittäin kaikkia jäsenvaltioiden viranomaisia, myös tuomioistuimia niiden toimivallan rajoissa (asia 14/83, Van Colson ja Kamann, tuomio 10.4.1984, Kok. 1984, s. 1891, Kok. Ep. VII, s. 557, 26 kohta ja asia C-131/97, Carbonari ym., tuomio 25.2.1999, Kok. 1999, s. I-1103, 48 kohta).

36 Kun kansallisen tuomioistuimen on tulkittava kansallista lainsäädäntöä, riippumatta siitä, onko kysymyksessä ennen kyseisen direktiivin antamista tai sen jälkeen annetut säännökset, se on velvollinen tulkitsemaan kansallista lainsäädäntöä mahdollisimman pitkälle mainitun direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti, jotta direktiivissä tarkoitettu tulos saavutettaisiin ja EY 249 artiklan kolmatta kohtaa näin noudatettaisiin (ks. erityisesti asia C-106/89, Marleasing, tuomio 13.11.1990, Kok. 1990, s. I-4135, Kok. Ep. X, s. 599, 8 kohta; asia C-334/92, Wagner Miret, tuomio 16.12.1993, Kok. 1993, s. I-6911, Kok. Ep. XIV, s. I-525, 20 kohta ja yhdistetyt asiat C-270/97 ja C-271/97, Deutsche Post, tuomio 10.2.2000, Kok. 2000, s. I-929, 62 kohta).

37 Käsiteltävässä asiassa ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että SGB III 183 §:ää ei ole työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivän osalta mahdollista tulkita siten, että tämä tulkinta olisi direktiivin 80/987/ETY mukainen. Se katsoo kuitenkin, että jos direktiivissä 80/987/ETY tarkoitettua "työsuhteen" käsitettä olisi tulkittava niin, että sen ulkopuolelle jäävät ajanjaksot, joiden aikana työsuhde on hoitovapaan johdosta keskeytetty, palkkaturva-ajanjakso kattaisi 30.12.1999 eli päivää, josta lähtien Mau on ollut tällaisella vapaalla, edeltävät kolme kuukautta. Tällä tavoin kansallinen tuomioistuin voisi hyväksyä Maun hakemuksen ilman, että sen olisi tarpeen tutkia direktiivin 80/987/ETY mahdollista välitöntä soveltamista tai jäsenvaltion vastuuta koskevia kysymyksiä.

38 Näin ollen on tulkittava direktiivin 80/987/ETY 3 ja 4 artiklassa tarkoitettua "työsuhteen" käsitettä.

Direktiivin 80/987/ETY 3 ja 4 artiklassa tarkoitettu "työsuhteen" käsite

39 Tältä osin on todettava, että kyseessä on yhteisön oikeuden käsite, jota on tulkittava yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa.

40 Tätä käsitettä ei nimittäin ole mainittu direktiivin 80/987/ETY 2 artiklan 2 kohdassa, jossa luetellaan tiettyjä termejä, joiden määrittelyyn kansallisessa lainsäädännössä ei direktiivillä vaikuteta.

41 Lisäksi yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännöstä käy ilmi, että käsitteitä, jotka koskevat nimenomaan yhteisön vähimmäisturvan määrittämistä, on tulkittava yhdenmukaisesti, jotta yhteisön tasolla tavoiteltua yhdenmukaistamisvaikutusta — vaikkakin osittaista — ei vaarannettaisi (asia C-125/97, Regeling, tuomio 14.7.1998, Kok. 1998, s. I-4493, 19 kohta). Koska työsuhteen käsite on välttämätön osatekijä palkkaturva-ajanjakson määrittelemiseksi, sitä on tulkittava yhteisössä yhdenmukaisesti.

42 Työsuhteen käsitteen tulkinnassa on erityisesti otettava huomioon direktiivin 80/987/ETY sosiaalinen päämäärä, joka on vähimmäissuojan varmistaminen kaikille työntekijöille (ks. em. asia Regeling, tuomion 20 kohta). Näin ollen mainittua käsitettä ei voida tulkita niin, että se sallisi tämän direktiivin 4 artiklan 2 kohdassa säädetyn vähimmäisturvan pienentämisen merkityksettömäksi.

43 Kuten julkisasiamies on todennut esittämänsä ratkaisuehdotuksen 76 kohdassa, juuri tästä on kuitenkin kysymys kansallisessa lainsäädännössä, jossa direktiivin 80/987/ETY 4 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitetut "työsopimuksen tai työsuhteen kolme viimeistä kuukautta" voivat sijoittua ajanjaksolle, jolloin työsuhde on keskeytynyt ja jolta ei makseta mitään palkkaa.

44 Direktiivin 80/987/ETY 3 ja 4 artiklassa tarkoitettua "työsuhteen" käsitettä on siis tulkittava niin, ettei se kata ajanjaksoja, jotka eivät luonteensa vuoksi voi johtaa maksamattomiin palkkasaataviin. Näin ollen ajanjaksot, joiden aikana työsuhde on hoitovapaan johdosta keskeytynyt, eivät kuulu sen alaan, koska näiltä ajanjaksoilta ei makseta mitään palkkaa.

45 Esitettyihin kysymyksiin on vastattava edellä esitetyn perusteella.

Ensimmäinen ja neljäs ennakkoratkaisukysymys

46 Näillä kysymyksillä, jotka on syytä tutkia yhdessä, kansallinen tuomioistuin tiedustelee pääasiallisesti sitä, onko direktiivin 80/987/ETY 3 artiklan 2 kohtaa ja 4 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että niiden kanssa on ristiriidassa SGB III:n 183 §:n 1 momentin kaltainen kansallisen lainsäädännön säännös, jossa määritellään, että työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivä on maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamishakemusta koskevan päätöksen tekopäivä eikä kyseisen hakemuksen jättämispäivä.

47 Tämän tuomion 22 kohdasta käy ilmi, että direktiivin 80/987/ETY 3 artiklan 2 kohdassa ja 4 artiklan 2 kohdassa tarkoitetulla päivällä, jona "työnantajan maksukyvyttömyys on alkanut", on tulkittava tarkoitettavan velkojien yhteistä tyydyttämistä koskevan menettelyn aloittamishakemuksen jättämispäivää.

48 Näin ollen direktiivin 80/987/ETY 3 artiklan 2 kohtaa ja 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että niiden kanssa on ristiriidassa SGB III:n 183 §:n 1 momentin kaltainen kansallisen lainsäädännön säännös, jossa määritellään, että työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivä on maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamishakemusta koskevan päätöksen tekopäivä eikä kyseisen hakemuksen jättämispäivä.

Toinen ennakkoratkaisukysymys

49 Kansallinen tuomioistuin kysyy toisella kysymyksellään, onko Saksan liittotasavalta pätevästi rajoittanut direktiivin 80/987/ETY 4 artiklan nojalla Bundesanstalt für Arbeitin maksuvelvollisuutta.

50 Tältä osin on muistettava, että vaikka jäsenvaltio on pätevästi rajoittanut mainittua maksuvelvollisuutta, sen on kuitenkin varmistettava maksamattomien palkkasaatavien maksaminen vähimmäisturvan ajanjaksoon liittyvien palkkojen osalta. Saksan liittotasavallan valitseman direktiivin 80/987/ETY 4 artiklan 2 kohdan ensimmäisen luetelmakohdan mukaisen vaihtoehdon yhteydessä kyseessä ovat työsopimuksen tai työsuhteen ne kolme viimeistä kuukautta, jotka sisältyvät velkojien yhteistä tyydyttämistä koskevan menettelyn aloittamishakemuksen jättämispäivää edeltävään kuuden kuukauden jaksoon.

51 Koska Mau on hakenut työnantajan maksukyvyttömyyteen perustuvan palkkaturvan maksamista ainoastaan ajanjaksolta 1.10.—31.12.1999 eli ajanjaksolta, joka ei ala ennen direktiivissä 80/987/ETY edellytetyn vähimmäisturvan ajanjakson alkamista, kysymyksellä, onko Saksan liittotasavalta pätevästi rajoittanut maksuvelvollisuutta, ei ole merkitystä käsiteltävässä asiassa ja näin ollen toiseen kysymykseen ei ole tarpeen vastata.

Kuudes ennakkoratkaisukysymys

52 Kansallinen tuomioistuin tiedustelee kuudennella kysymyksellään pääasiallisesti sitä, onko direktiivin 80/987/ETY 3 ja 4 artiklassa tarkoitettua "työsuhteen" käsitettä tulkittava siten, ettei se kata ajanjaksoja, jotka eivät luonteensa vuoksi voi johtaa maksamattomiin palkkasaataviin, kuten ajanjaksoa, jonka aikana työsuhde on hoitovapaan johdosta keskeytynyt ja jonka perusteella ei tästä syystä synny lainkaan oikeutta palkkaan.

53 Tämän tuomion 39—44 kohdasta käy ilmi, että tähän kysymykseen on annettava myönteinen vastaus.

Kolmas ja viides ennakkoratkaisukysymys

54 Kolmanteen ja viidenteen kysymykseen ei ensimmäiseen, neljänteen ja kuudenteen kysymykseen annetut vastaukset huomioon ottaen ole tarpeen vastata. Kuten on jo todettu tämän tuomion 73 kohdassa, ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi erityisesti, että kansallisen tuomioistuimen on mahdollista ratkaista sen käsiteltäväksi saatettu asia "työsuhteen" käsitteen tulkinnan, sellaisena kuin se on esitetty tämän tuomion 53 kohdassa, avulla.

Oikeudenkäyntikulut

55 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan hallitukselle ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (viides jaosto)

on ratkaissut Sozialgericht Leipzigin 30.3.2001 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Työntekijöiden suojaa työnantajan maksukyvyttömyystilanteessa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 20 päivänä lokakuuta 1980 annetun neuvoston direktiivin 80/987/ETY 3 artiklan 2 kohtaa ja 4 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, että niiden kanssa on ristiriidassa Sozialgesetzbuch III:n (Saksan sosiaalisia kysymyksiä koskeva laki, III osa) 183 §:n

1 momentin kaltainen kansallisen lainsäädännön säännös, jossa määritellään, että työnantajan maksukyvyttömyyden alkamispäivä on maksukyvyttömyysmenettelyn aloittamishakemusta koskevan päätöksen tekopäivä eikä kyseisen hakemuksen jättämispäivä.

2) **Direktiivin 80/987/ETY 3 ja 4 artiklassa tarkoitettua "työsuhteen" käsitettä on tulkittava siten, ettei se kata ajanjaksoja, jotka eivät luonteensa vuoksi voi johtaa maksamattomiin palkkasaataviin. Näin ollen se ei kata ajanjaksoa, jonka aikana työsuhde on hoitovapaan johdosta keskeytynyt ja jonka perusteella ei tästä syystä synny lainkaan oikeutta palkkaan.**

Wathelet Timmermans Edward

Jann von Bahr

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä toukokuuta 2003.

R. Grass M. Wathelet

kirjaaja viidennen jaoston puheenjohtaja